

מדריך לתפילות יום הכיפורים
מחזור פותח שער
הרב דוד אריאס - קהילת מוריה.

להלן פירוט של תפילות יום הכיפורים עם מספר העמודים במחזור 'פותח שער'. מה שחובה או לא חובה בקשר לפיוטים הוא כמובן יחסי. וידויים הם אכן חובה ביום הכיפורים. תפילות שמסומנות עם מניין, אבל בלי חובה, הן חובה כאשר יש מניין כמו קדיש. בקשר לוידויים, יש כאלה שאומרים שמספיק וידוי אחד בסוף תפילת העמידה בלחש, וכי אין צורך לחזור עליו בחזרת שליח הציבור. כמו כן אם מנהלים תפילה ללא מניין אפשר לקחת פיוטים שנמצאים בתוך חזרת הש"צ ולשלב אותם בתפילה בלחש, או אחרי תפילת העמידה.

מנחה לערב יום הכיפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
אשרי	2	כן	לא	
חצי קדיש	2	—	כן	
תפילת העמידה בלחש	3 – 10	כן	—	חזרת הש"צ רק במניין
קדיש תתקבל (שלם)	11	—	כן	
עלינו לשבח	11–12	כן	לא	
קדיש אבלים	12–13	—	כן	קדיש במקום שאין מניין, 'ואני תפילתי' עמ' 287

ערב יום הכיפורים - כל נדרי				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
פיוטים לפתיחה	16	לא	לא	
כל נדרי	18–19	לא	לא	אם אין ש"צ לא אומרים "אור זרוע" וגם לא "בישיבה של מעלה". נהוג לומר כל נדרי 3 פעמים.
ונסלח / שהחיינו	20	כן	לא	
ברכה לקהל	21	לא	לא	
מזמור שיר ליום השבת	22	כן	לא	רק בשבת
קדיש אבלים	22–23	—	כן	קדיש במקום שאין מניין, 'ואני תפילתי' עמ' 287
'ברכו'	24	כן	כן	חובה רק כאשר יש מניין
ברכות קריאת שמע	24	כן	לא	שתי הפסקאות נאמרות גם כשאין מניין
שמע ישראל	25–26	כן	לא	אפשר לקרוא בקול רם ובטעים רגילים או בטעמים של ימים נוראים. כשאין מניין אומרים "אל מלך נאמן" לפני 'שמע'.
ברכות אחרי קריאת שמע	26–27	כן	לא	
ושמרו	27	לא	לא	זה נאמר בעמידה ורק בשבת.
כי ביום הזה	27	לא	לא	נהוג לאמרו בעמידה

ערב יום הכפורים - כל נדרי				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
חצי קדיש	2	—	כן	
תפילת העמידה	38-29	כן	לא	
ויכולו	39	לא	לא	רק בשבת
ברוך אתה / מגן אבות / אלהינו	39	לא	כן	רק בשבת - ורק במניין, הקטע מהווה מעין חזרת הש"צ.
יעלה	40	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש
שומע תפילה	41	לא	לא	ש"צ וקהל לסירוגין
דרכך אלהינו	42	לא	לא	
סלחתי	43	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש
אל מלך יושב / י"ג מידות	44	כן	כן	אמורים את המידות בעמידה, ובמניין. אם אין מניין אפשר לקרוא את המידות בטעמים של קריאה בתורה.
כי הנה כחומר	45	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש
אל תבא - לקט פסוקים	46	לא	לא	
אל מי גואלי דם	47-46	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש
אל מלך יושב / י"ג מידות	47	כן	כן	אמורים את המידות בעמידה, ובמניין. אם אין מניין אפשר לקרוא את המידות בטעמים של קריאה בתורה.
זכור רחמך - לקט פסוקים	48-50	לא	לא	
שמע קולנו	50	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש. במשפטים הראשונים ש"צ חוזר אחרי הקהל. עד "אל תעזבנו".
כי אנו עמך	51	לא	לא	
אדון הסליחות	52	לא	לא	
אשמנו (וידוי)	54	כן	לא	נוהגים להכות על החזה בכל מילה, ואומרים אותו בעמידה, עד "כי ירבה לסלוח".
אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו	54	כן	לא	
על חטא (וידוי)	57-55	כן	לא	אומרים את הוידוי בעמידה. יש הנוהגים להכות על החזה כמו באשמנו.
מי אל כמוך	58	לא	לא	
עננו	59	לא	לא	אם יום כיפור חל בשבת מדלגים על עננו ועל אבינו מלכנו. נהוג שש"צ אומר/ת את המשפט והקהל מסיים ב'עננו'
אבינו מלכנו	60	כן	לא	לא אומרים אותו בשבת. נהוג לומר אותו בעמידה ועם ארון הקודש פתוח (גם כשאין מניין). החלק האמצעי נאמר ע"י הש"צ והקהל חוזר אחריו.
מזמור כד - לדוד מזמור	61-62	לא	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש ולחזור אחר ש"צ פסוק פסוק.

ערב יום הכפורים - כל נדרי				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
אגדלך (רשות לקדיש)	62	לא	לא	
קדיש תתקבל (שלם)	62-63	—	כן	קדיש תתקבל (שלם)
עלינו לשבח	63-64	כן	לא	
מזמור כז - לדוד ה' אורי	64	לא	לא	
קדיש אבלים	66-65	—	כן	קדיש במקום שאין מניין, 'ואני תפילתי' עמ' 287
יגדל	67	לא	לא	
אדון עולם	68	לא	לא	אפשר לבחור אחד מהם או את שניהם. נהוג לרוב לסיים ביגדל.

תפילת שחרית:

עיקר תפילת שחרית בכל יום היא תפילת שמע ישראל וברכותיה ותפילת העמידה. סביב התפילות האלה נוספו קטעים כמו ברכות השחר, פסוקי דזמרה ועוד. בקשר לברכות השחר, כל אחת ואחד יכולים לומר אותן בביתו גם בלי מניין. על פסוקי דזמרה אומרים שעיקר זה אשרי, מזמור קמ"ח (הללו את ה' מן השמיים) ומזמור ק"נ (הללו אל בקדשו). בנוסף יש את התפילות הבאות כמו ברוך שאמר והמזמורים שנאמרים בשבת ובחגים, שירת הים ועוד. לכן אין להתייחס לשאלת הרשות/חובה כחיוב או כרשות ממש. וכל המוסיף, הרי זה משובח!

שחרית ליום הכפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
ברכות השחר	71-79	כן	לא	
קדיש דרבנן	79-80		כן	אם יש מניין ונאמרו קטעי חז"ל, הוא חובה.
מזמור ל' - חנוכת הבית לדוד	81		לא	
קדיש אבלים	81-82	—	כן	קדיש במקום שאין מניין, 'ואני תפילתי' עמ' 287
ברוך שאמר	83-84	כן	לא	
הודו - לקט פסוקים	85-84	לא	לא	
מזמורים - פסוקי דזמרה	85-90	לא	לא	נוהגים שהלל הגדול, מזמור קל"ו אומרים בעמידה. ואמורים מזמור שיר ליום השבת, גם אם זה לא שבת.
אשרי	91	כן	לא	
מזמורים הללויה	92-94		לא	עיקר המזמורים האלה הם קמ"ח וק"נ.
ויברך דוד ושירת הים	94-96	לא	לא	אומרים את הקטעים האלה בעמידה.
ברכת שיר - נשמת כל חי	96-97	לא	לא	
"המלך" / ישתבח	98	כן	לא	נוהגים לשיר במנגינה מיוחדת של ימים הנוראים.
מזמור ק"ל - שיר למעלות ממעמקים	99	לא	לא	נוהגים לומר פסוק פסוק אחר הש"צ.

שחרית ליום הכפרים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
חצי קדיש	99	—	כן	
ברכות השחר	100	כן	כן	אם אין מניין ממשיכים ישר משיר למעלות או מישתבח לברכת יוצר אור
ברכת יוצר אור	100	כן	לא	
האמיר לארץ	101	כן	לא	אם זה שבת אחרי 'יוצר אור' ממשיכים מ'הכל ידוך'. אם זה יום חול, אחרי המאיר לארץ ממשיכים ב'תתברך צורנו'
הכל ידול	101	לא	לא	רק בשבת
אל אדון	102	לא	לא	רק בשבת
לאל אשר	102	לא	לא	רק בשבת
תתברך צורנו	103	כן	לא	אומרים את המילים 'קדוש קדוש קדוש' גם כשאינ מניין
ברכת יוצר המאורות	103	כן	לא	
אהבה רבה (אהבת עולם)	104	כן	לא	
שמע ישראל	25-26	כן	לא	אפשר לקרוא בקול רם ובטעים רגילים או בטעמים של ימים נוראים. כשאינ מניין אומרים "אל מלך נאמן" לפני 'שמע'.
ברכת אמת ויציב	105 - 106	כן	לא	
תפילת העמידה בלחש	107 - 116	כן	לא	

חזרת שליח ציבור

הוספנו במדור נפרד את חזרת שליח/ת הציבור, אם דברים שעליהם אפשר לדלג ו/או פיוטים אוציונאליים. מן הסתם כל הקטעים בחזרת הש"צ מצריכים מניין, אם כי לתפילת יחיד אפשר להוסיף פיוטים מתוך חזרת הש"צ.

חזרת הש"ץ				
תפילה	עמוד	חובה?	הערות	
ברכת האבות [ואמהות]	117	כן	חובה עד 'מוחל וסולח לעונים'.	
אמין	118	לא		
זכרנו לחיים	118	כן		
אתה גבור - ברכת מחייה המתים	119	כן	אמורים את כל הקטע עד 'יושב תהילות ישראל. אל נא'.	
אתה הוא אלהינו	119	לא		
אנא סלח נא	120 - 121	לא		
על ישראל אמונתו	121	לא	את הפיוטים אפשר לומר בעמידה או בישיבה, כמו כן אפשר לפתוח או לסגור את ארון הקודש.	

חזרת הש"ץ			
תפילה	עמוד	חובה?	הערות
האדרת והאמונה (לחי עולמים)	122	לא	
לאל עורך דין	123	לא	
קדושה	124	כן	עומדים לקדושה.
חמול על מעשיך (ובכן)	-125 126	כן	נוהגים להישאר בעמידה עד 'המלך הקדוש'.
אתה בחרתנו	126	כן	כל הקטע עד 'ורחום אתה'.
סליחות — — —			
זכור רחמך - לקט פסוקים	127	לא	
בן אדם מה לך נרדם	128	לא	
זכר לנו - לקט פסוקים	-128 129	לא	
שמע קולנו	129	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש. במשפטים הראשונים ש"צ חוזר אחרי הקהל. עד "אל תעזבנו". לומר פסוק פסוק אחר ש"צ.
אל תעזבנו		כן	רק ש"צ
אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו	129	לא	
כי אנו עמך	131	לא	
אשמנו (וידוי)	132	כן	נוהגים להכות על החזה בכל מילה, ואומרים אותו בעמידה, עד "כי ירבה לסלוח".
סרנו ממצוותיך	132	כן	
אלוהינו ואלהי אבותינו ואמותינו - סלח ומחל	133	כן	עד סוף הקטע ב'כל פשעינו'.
על חטא שחטאנו לפניך (וידוי)	134	כן	אומרים את הוידוי בעמידה. יש הנוהגים להכות על החזה כמו באשמנו.
אלוהינו ואלהי אבותינו ואמותינו - מחל לעונותינו	135	כן	בשבת מוסיפים את מה שבין סוגרים
'קדשנו במצוותיך'	135	כן	בשבת מוסיפים את מה שבין סוגרים
רצה / מודים / ועל כולם	136	כן	בזמן ש"צ אומר 'מודים' הקהל אומר 'מודים דרבנן'. ממשיכים עד 'הטוב שמך ולך נאה להודות'
ברכת כהנים	137	כן	אם יש כהנים, אז הם עולים לדוכן ועושים ברכת כהנים, אם לא הש"צ אומר אותה כמו בתחילת העמוד.
בספר חיים	138	כן	
אבינו מלכנו	-138 139	כן	לא אומרים אותו בשבת. נהוג לומר אותו בעמידה ועם ארון הקודש פתוח (גם כשאין מניין). החלק האמצעי נאמר ע"י הש"צ והקהל חוזר אחריו.

חזרת הש"ץ			
תפילה	עמוד	חובה?	הערות
אקום לשורר	-139 140	לא	

שחרית ליום הכפורים			
תפילה	עמוד	חובה?	מניין הערות
קדיש תתקבל (שלם)	11	—	כן
שיר של יום	142	לא	אם יום כיפור חל בשבת אז אומרים 'מזמור שיר ליום השבת'. אם לא אומרים את מזמור ל"ב 'לדוד משכיל'.
מזמור כז	142	לא	לא
קדיש אבלים	13-12	—	כן
שיר הכבוד	-145 146	לא	קדיש במקום שאין מניין, 'ואני תפילתי' עמ' 287 נוהגים לשיר אחר שליח הציבור לסירוגין. נהוד שילדים אומרים אותו, ופותחים ארון הקודש.

קריאת התורה:

אם אין מניין אין קוראים בתורה במעמד של קריאה בהוצאת ספר תורה וכו'. יש הנוהגים להוציא את ספר התורה לקרוא ממנו קריאה פשוטה ללא עליות או עולים/ות, ומברכים לפני הקריאה "לעסוק בדברי תורה".
כמו כן אפשר לקרוא בהפטרה בלי ברכות.

קריאת התורה			
תפילה	עמוד	חובה?	הערות
אין כמוך	149	כן	
ויהי בנסוע	149	כן	פותחים את הארון.
רפא צירי	149	לא	
י"ג מידות. ה' ה' אל רחום וחנון	150	כן	3 פעמים.
רבון העולם	150	לא	התפילה נאמרת בלחש על ידי יחידים.
ברוך שמה	-150 151	לא	
יהי רצון - תפילת ר' נחמן	-151 152	לא	
שמע ישראל	152	כן	
לך ה' הגדולה	152	כן	

תפילת יזכור:

יש מנהגים שונים לגבי סדר הזכרת נשמות. במחזור 'פותח שער' הוא נמצא בין העמודים 165-176. רוב הקטעים לא מצריכים מניין למעט קדיש בעמוד 176.

שחרית ליום הכפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
אשרי	177	כן	לא	
יהללו והחזרת ספר תורה	179-178	כו	כן	פותחים את הארון.

מוסף ליום הכפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
לקט פיוטים	182-183	לא	לא	יש קהילות שנוהגות לומר 'אוחילה לאל' לפני עלינו דמלכויות בהמשך התפילה.
הנני	185	לא	לא	התפילה מיועדת לש"ץ בלבד.
חצי קדיש	186	כן	כן	
תפילת העמידה בלחש	187-197	כן	לא	

כמו בתפילת שחרית, נביא את עיקר הדברים לחזרת שליח הציבור. הדברים שהם 'בגדר חובה' והדברים שהם אופציונאליים. יש קהילות שנוהגות לדלג על סדר העבודה או לקצר אותו. לכן לא תמצאו התייחסות בהמשך. וכן לגבי 'אלה אזכרה'.

מוסף ליום הכפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	הערות	
ברכת האבות [ואמהות]	199	כן	אומרים את הכל עד 'מוחל וסולח לעונים'.	
זכרנו	200	כן	עד סוף העמוד.	
ונתנה תוקף	201-204	לא	אמנם זה פיוט מפורסם ומרגש, אבל הוא אינו חובה. נוהגים לפתוח את הארון	
קדושה	204	כן		
חמול על מעשיך	205	כן		
וכל מאמינים / האוחז ביד	205-206	לא		
ובכן	206	כן		
ויאתיו	207	לא		
'ותמלוך' - 'המלך הקדוש'	207	כן		
אתה בחרתנו	208	כן	כל הקטע עד סוף 'עלינו' בעמוד 210.	
עלינו	210	לא		
סדר העבודה	211-229			

מוסף ליום הכפורים			
תפילה	עמוד	חובה?	הערות
סדר שליחות – – –			
זכור רחמיק - לקט פסוקים	230-231	לא	
שמע קלונו	231	לא	נהוג לפתוח את ארון הקודש. במשפטים הראשונים ש"צ חוזר אחרי הקהל. עד "אל תעזבנו".
כי אני עמך	232	לא	
אדון הסליחות	233	לא	
ה' שמעה תפילתי	233	לא	
אשמנו (וידוי)	234	כן	נוהגים להכות על החזה בכל מילה, ואומרים אותו בעמידה, עד 'תעתענו'
וידוי חליפי	235	לא	
סרנו ממצוותיך - אלהינו ואלהי אבותינו	235-236	לא	
על חטא שחטאנו לפניך (וידוי)	237-239	כן	אומרים את הוידוי בעמידה. יש הנוהגים להכות על החזה כמו באשמנו.
מי אל כמוך	240	לא	
אלהינו ואלהי אבותינו... מקדש ישראל ויום הכפורים	241	כן	ממשיכים עם כל הקטעים הבאים עד עמ' 243, כולל ברכת כהנים אם יש כהנים, ואם לא היא נאמרת ע"י ש"צ.
היום תאמצנו	243	לא	נוהגים לפתוח את ארון הקודש
כהיום הזה	244	כן	עד סוף חזרת הש"צ.
קדיש תתקבל (שלם)	244	כן	
אדון עולם	245	לא	

לתפילת מנחה מיוחסת משמעות מיוחדת בעקבות ההפטרה של הקריאה בתורה, 'מפטיר יונה'. מנחה של יום הכפורים מתחילה ישר עם 'ויהי בנסוע' וקריאת התורה שמצריכה מן הסתם מניין. במידה ואין מניין אפשר לקרוא מהמחזור עם טעמים, וגם בהפטרה, אך ללא הברכות או ללכת בעקבות ההצעות שהצענו לתפילת שחרית.

מנחה ליום הכפורים			
תפילה	עמוד	חובה?	מניין הערות
ויהי בנסוע	249	כן	כן כל סדר הוצאת ספר התורה, עד עמוד 261, כולל ההפטרה והכנסת והחזרת ספר התורה.
חצי קדיש	262	כן	כן
תפילת העמידה בלחש	262-270	כן	לא
חזרת שליח הציבור			החזרה בעצמה דורשת מניין

מנחה ליום הכפורים				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
ברכת אבות, גבורות, וקדושה	272-273	כן		
חמול על מעשיך - וכבכך - ותמלך - אתה בחרתנו	274-275	כן		עד המלך הקדוש.
סדר סליחות - - -				
בן אדם מה לך נרדם	276	לא		
זכר רחמך - לקט פסוקים	277	לא		יש קטעים שנאמרים לסירוגין, או בשירת מענה עם הש"צ.
שמע קולנו	278	לא		נהוג לפתוח את ארון הקודש. במשפטים הראשונים ש"צ חוזר אחרי הקהל. עד "אל תעזבנו".
כי אנו עמך	279	לא		
אשמנו (וידוי)	280	כן		נוהגים להכות על החזה בכל מילה, ואומרים אותו בעמידה, עד "כי ירבה לסלוח".
סרנו ממצוותיך	281	כן		
אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו	54	כן		
על חטא (וידוי)	282-284	כן		אומרים את הוידוי בעמידה. יש הנוהגים להכות על החזה כמו באשמנו.
מי אל כמוך	284	לא		
אלהינו ואלהי אבותינו ... מקדש ישראל ויום הכפורים	285	כן		ממשיכים עם החזרה עד עמ' 286.
אבינו מלכנו	287-288	לא	לא	
קדיש תתקבל (שלם)	288	כן	כן	

תפילת נעילה ליום הכפורים היא מורכבת בעיקר מתפילת העמידה וחזרת ש"צ. בסוף תפילת נעילה נהוג לומר 'שמע ישראל', 'ברוך שם' 3 פעמים, ולהוסיף 'ה' הוא האלהים' 7 פעמים ולסיים בתקיעת שופר, ובקהילות רבות גם בשירת 'התקווה' וגם 'לשנה הבאה בירושלים'. כמו כן בתחילת נעילה קהילות רבות נוהגות לשיר את הפיוט 'אל נורא עלילה' של ר' משה בן עזרא, אם כי הוא כמובן בגדר רשות בלבד. לאחר תפילת נעילה מתפללים ערבית של חול ומוסיפים בתפילת העמידה 'אתה חוננתנו' כדי להבדיל בין יום הכפורים ליום חול, ואחרי ערבית עושים גם הבדלה. חשוב להיזכר שבתום עשרת ימי תשובה, בתפילת נעילה, כל האיזכורים של 'כתיבה', עוברים ל-'חתימה'. למשל, בתפילת 'זכרנו לחיים' אומרים 'וחתמנו בספר החיים'. וכן בברכת ההודאה, 'וחתום לחיים טובים' ובברכת השלום 'בספר חיים ברכה ושלום ניזכר ונחתם'.

תפילת נעילה				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
אל נורא עלילה	291	לא	לא	
אשרי	292	כן	לא	
קדוש דסדרא (ובא לציון)	292	כן	לא	
חצי קדיש	293	כן	כן	
תפילת עמידה בלחש	294-301	כן	לא	להקפיד על שינוי בין כתיבה לבין חתימה, בתפילות הבאות: 'זכרנו לחיים', 'וחתום לחיים טובים כל בני בריתך', 'בספר חיים... ניזכר ונחתם'. וכן בחזרת הש"צ.
חזרת הש"צ — — — —				החזרה בעצמה דורשת מניין
ברכת אבות	302	כן		
אב ידעך	303	לא		
זכרנו	303	כן		לשים לב 'וחתמנו' במקום 'וכתבנו'. ממשיכים עד 'מצמיח ישועה'
המקרא	303	לא		המשך של הפיוט 'אב ידעך' לפי סדר א'-ב'.
מי כמוך - מחיה המתים	304	כן		
טבע זיו	304	לא		המשך של הפיוט 'אב ידעך' לפי סדר א'-ב'.
ימלוך ה' לעולם	304	כן		חובה עד תהילות ישראל
שמע נע	304	לא		
קדושה	305	כן		
חמול על מעשיך	306	כן		
ובכן	306-307	כן		עד המלך הקדוש.
אתה בחרתנו	307	כן		
סדר סליחות — — —				
פתח לנו שער	308	לא		
אל מי גואלי דם	308	לא		
אל מלך יושב	309	כן		כולל את י"ג מידות עד סוף העמוד.
מרובים צרכי עמך	310	לא		פיוט רשות שבין אמירת המידות. אפשר להסתפק באמירה אחת של המידות.
אל מלך יושב	311	כן		כולל את י"ג מידות עד סוף העמוד.
אנקת מסלדיך	312	לא		פיוט רשות שבין אמירת המידות. אפשר להסתפק באמירה אחת של המידות.
אל מלך יושב	313	כן		כולל את י"ג מידות עד סוף העמוד.

תפילת נעילה				
תפילה	עמוד	חובה?	מניין	הערות
כי אנו עמך	314	לא		
אל מלך יושב	315			כולל את י"ג מידות עד סוף העמוד.
אדון הסליחות	316	לא		
אשמנו (וידוי)	-316 317	כן		נוהגים להכות על החזה בכל מילה, ואומרים אותו בעמידה, עד "כי ירבה לסלוח".
מה נאמר ומה נספר - לקט פסוקים	-317 318	לא		
אלהינו ואלהי אבותינו... מקדש ישראל ויום הכפורים	319	כן		ממשיכים עד עמוד 321. בברכת ההודאה (ועל כולם) אומרים 'וחתום לחיים טובים'. ובתפילת 'בספר חיים' אומרים 'ניזכר ונחתם'.
אבינו מלכנו	322	כן		
שמע ישראל - ברוך שם - ה' הוא.	323	כן		
קדיש תקשבל (שלם)	324	כן	כן	
תקיעה גדולה	324	כן		